

VASSURÁNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

44/2017.(XII.28.) képviselőtestületi határozattal elfogadva

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő

2. Vassurány bemutatása - Általános településképi, településkarakter

Fekvése

Utcarendszer

Telkeken belüli épületelrendezés

Lakosságot ellátó szolgáltatások

3. Örökségünk - A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Régészet

Műemlékek

Épített örökség helyi védelme

Egyedi tájértékek

Egyéb településképi értékek

Természeti, táji értékek

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és a településkarakter bemutatásával - településképi szempontból meghatározó területek

Történeti településrész

Átalakuló településrészek

Új településrészek

Beépítésre nem szánt terület

5. A településképi minőségi megformálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója, - utcák, terek, közparkok, közkertek

Történeti, átalakuló, új beépítésű, beépítésre nem szánt településrésztre településrésztre nézve

Terepalakítás, telepítés

Magasság

Tetőforma

Anyaghasználat, színek

Kerítések, térfalak

Kertek

Ajánlások beépítésre nem szánt területre

Közterületek településképi útmutatója - Utcák, terek, közparkok, közkertek

Fényszennyezés

6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés) kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv mind a helyben lakó, mind az idelátogató érdeklődő, tájékozódni kívánó emberek számára a település bemutatásával, az értékek megismertetésével tárja fel az épített környezet szépségeit. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása. Nem típus meghatározás, hanem a települések egészében fellelhető településszerkezeti, beépítési és építészeti hagyományok, a hagyományt őrző építészeti jelleg meghatározása.

A jellegzetes épületek közé a szegényparaszti, paraszt-polgári (pl. a kisvárosi eklektikus polgárház mintára épített épületeket), lakóházakat, üzletházakat, plébánia és lelkészlakokat, régi iskolákat kocsmákat, ipari emlékek közül a malmokat, gabonátárolókat is számba vettük, ezeket a település karakteres építményeinek tekintettük. Az épületek minősítését helyszíni utcaképi és egyes esetekben udvari szemrevételezéssel végeztük és fényképfelvételekkel igazoltuk. Számba vettük a kastélyokat, kúriákat, a volt uradalmi –tehát nem a falu társadalmához tartozó lakó-, és gazdasági – majorsági épületeket, volt cselédházakat, magtárakat stb.

A kézikönyv a jogszabály alkotói szerint nem egy merev lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van a környezetével, szomszédjaival, településével. A bejárat kapu, kerítés, a növényzet is meghatározója a települési karakternek ezért fényképfelvételeinken ezekre és a településeken belüli különleges építészeti és tájképi látványokra is tekintettel voltunk. A történeti településrész lehatárolást az 1856-1860 között készült vármegyei kataszteri térképek alapján végeztük.

VASSURÁNY BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Fekvése

Vassurány Szombathelytől északkeletre, a 84.sz. főközlekedési úttól északra helyezkedik el. Belterületének északi határán halad a Szombathely – Sopron vasútvonal, melynek mentén a szomszédos Salköveskút községgel közös állomás található. Igazgatási területe délkelet felé enyhén lejtősödő síkság, amelyet lefolyástalan vagy rossz lefolyású lapos mélyedések kusza hálózata tesz némileg változatossá.

A településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése

Vassurány régi település, 1248 óta ismert. Határában római sírokat, feliratos köveket és más római emlékeket találtak a régészek. A Perec-major területén római kasztrum maradványát tárták fel. Feltehetőleg a középkorban is a földművelés volt az uralkodó tájban. Az 1784-es katonai térképen jól elkülöníthető Alsó- és Felső-Surány. Sigray János stomfai kapitány 1647-ben adományul kapja Felső-Surányt. A régi kastélyt a Rákóczi szabadságharc alatt lerombolták. 1723-ban kezdik el a ma is álló barokk kastély építését, amelyhez délen a Surányi-patak mentén nagykiterjedésű Fácán-kert nevű erdőterület kapcsolódott. Egyébként szántók vették körül a falut. A Perec-major területén a római kasztrum maradványát ábrázolják. Későbbiekben a két település térbeli összeolvad és szinte felveszi mai formáját. A kastélytól kelet felé, a szomszédos erdőhöz vezető út mindkét oldalára fasort telepítettek. Az 1857-es kataszteri felmérésen a település és a kastélyterület jelentősebb változást nem mutat az előzőekhez képest. A Beretz-major Perec-majorra alakul, és egy újabb major jelenik meg a kastélytól keletre, a Lajos-major. A szántóföldeket mértani kiosztással táblásítástották. A táblákat fasorral kísért földutak határolták. Mindez az intenzív mezőgazdálkodásra utal. A falut elérte a vasút is (1864-ben).

1892-ben a kastély és a hozzákapcsolódó birtok a Rottermann-Patzenhoffer családhoz kerül. Ezidőtájt a nagybirtokon korszerű termelés folyt, gőzgép, gazdasági vasút szolgálta a gazdálkodást. Gazdasági vasúthálózatot építettek, amely a vassurányi-salfai állomáson a fő vasútvonalhoz is kapcsolódott. A helyi vasút a Perec-majort és a Lajos-majort is érintette. Az ötven évvel korábbi mértani táblákat átalakították. Továbbra is általános, hogy a földutakat fasorok kísérik. A majorokhoz vezető utakat kettős fasorral látták el. A kastélypark barokk jellegűből tájképi stílusúvá alakult. A sétányok és a tó a térképről jól kivehetők.

Vassurány tradicionálisan mezőgazdasággal foglalkozó település, a növénytermesztés és állattenyésztés a jellemző főként pulykatenyésztés és a sertéstartás. Néhány mikrovállalkozáson túl, nagyobb ipari létesítménnyel nem rendelkezik. Jelenlegi lakossága 795 fő, nemzetiség nem él a településen.

Majorságok, szőlők

A régi majorság belterületen a kastély szomszédságában volt, később a TSZ lett mely ma is működik a Söptei Barátság MGTSZ Vassurányi Telephelyeként. Nagyobb létszámú állattartás az osztrák tulajdonú Perec majorban van 3-4 fő alkalmazottal, akik nem helyi lakosok.

A közműellátás teljes, víz, csatorna, gáz, központi szemétszállítás van. Szőlők, pincék, zártkertek nincsenek a településen.

Intézményellátottság

Óvoda és alsó tagozatos iskola a kastélyban lett kialakítva, az orvosi rendelő szintén. Felső tagozatra a gyerekek Szombathelyre járnak. Egészségügyi szakellátások igénybevétele is Szombathelyen történik.

Művelődési ház, és könyvtár működik a faluban, a Vassurányért Kulturális Egyesületnek Dalköre is van. A Gyermekünk Örömeért Egyesület a településen élő gyerekeknek szervez programokat.

A településnek megyei III. osztályú futball csapata van a Vassurányi Sportegyesület keretében.

Utcarendszer, telekszerkezet

Utcarendszere egy H betűvel jellemezhető, amelynek középső átkötő eleme két párhuzamos elemből áll.

A telekszerkezet a legrégebbi részekben (Kossuth u. déli oldala és a Hősök tere északi oldala) és az újabb osztású utcákban egyaránt fésűs elrendezésű. Kivételt képez a Kossuth – Petőfi utcák és a Hősök tere által közbezárt sziget, amely rendezetlenebb képet mutat annak következményeként, hogy eredetileg a Petőfi utca keleti házsorától a kastélyig a kastélyszolgák lakásai és a község középületei nem lakótelkes elrendezésben kaptak itt helyet. (Templom, iskola, kocsmá)

Közelmúltban készült légi fotó

Telken belüli épületelrendezés

Az eredeti telekhasználat minden valószínűség szerint megfelelt a mezőgazdasági egységként működő falusi portának: elől lakórész, majd a tárolás, feldolgozás épületei és az istállók következnek. Más funkciójú, néhány helyen ipar űzésére alkalmas hátsó épületet emeltek. Túlnyomó többségben az épületek oldalhatárra települtek. Csak egy két esetben fordul elő szabadon álló épület-elhelyezés szabálytalan vagy különleges helyzetű telken.

A községmagban előkert legfeljebb átépítésnél fordul elő, az újabb osztású utcákban 1-től 5 méterig hagynak előkertet. Hagyományosan a gazdasági épületeket egybeépítik a lakóépülettel. Az újabb nagyobb melléképületek oldalhatáron állnak, de elkülönülnek a lakórésztől és a hozzá közvetlenül kapcsolódó kiszolgáló egységektől.

ÖRÖKSÉGÜNK

A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

Régészet

Nyugati Rétszer, hrsz.: 0118/5, 0118/6, 0118/7, 0118/4

Római katolikus templom, hrsz.: 164, 195, 165, 133, 163, 161

Alsó kertek alja, hrsz.: 03/12, 03/14, 03/11, 03/13, 03/10, 03/9, 03/8, 03/7, 03/6, 03/5

Szérűskert, hrsz.: 082/12, 082/14

Perec major, hrsz.: 052/16

Műemlékek

Volt Schilson-kastély, Vasút u. 2. hrsz.: 197

Mai formájában 1723-ban épült, kastélypark övezi. U alaprajzú, szabadon álló, egyemeletes barokk épület.

Manzard tetővel kiemelt rizaliton lévő bejáratát két-két oszloppal alátámasztott díszes kovácsoltvasrácsos korlátú erkély védi. A félköríves kaput záróköves vállpárkány keretezi. A keret záróköve csigás, leveles díszítésű konzolként megformált. A kaput kétoldalt kettős homorú ív keretezi.

Mai formájában 1723-ban épült, kastélypark övezi. U Az emeleti ablakok egyenes záródásúak és függönydíszes szemöldökkel készültek. Az épület földszintje sávozott, egyenes záródású ablakok találhatók.

Az udvari homlokzat a főhomlokzathoz hasonló kialakítású, kiemelt középrizalittal, félköríves záródású kapuzattal, törtíves szemöldökű, tükrös kötényű emeleti ablakkal.

A Rákóczi szabadságharc idején (vidékünkön 1704-1710) nem voltak biztosítottak a nyugodt fejlődés feltételei. Jellemző, hogy a kurucok - Bél Mátyás tudósítása szerint - földig rombolták a labanc Sigray József báró itteni kastélyát, amely a mai kastély helyén állt. A földszinti Sala Terrana udvari bejárata feletti 1723-as évszám jelzi a jelenlegi kastély építésének idejét. Az épület későbbi története gazdag tulajdonváltásokban. Ezekre részben házassági kapcsolatok, részben adás-vétel útján került sor. Az utolsó ismert adás-vétel 1892-ben történt, amikor gróf Pálffy-Daun Vilmos eladta a kastélyt és a birtokot Rottermann Hartignak és Patzenhofer Konrádnak, a nagycenki cukorgyár tulajdonosainak.

Jelenleg az épületet iskolának, óvodának, orvosi rendelőnek, könyvtárnak valamint lakásnak használják. Belsejét átalakították. A külső homlokzatot 2000-ben felújították.

Kastélypark

A kastélypark jelenleg 6 ha nagyságú. Viszonylag jól megőrizte tájképi jellegét. Hangulatos erdei sétányon többféle térszín tárul fel. Az épület déli homlokzata előtt széles fás liget terül el. Mögötte gondozott focipálya, tőle délre pedig a felújított festői képet nyújtó halastó. Idős famatuzsálemek - vadgesztenye, juharlevelű platán - idézik meg a múltat.

Tó a kastélykertben

Ligetes terület a déli homlokzat előtt

Focipály

Gyepes út a kastélykert szélén

Nepomuki Szent János szobor, Hősök tere hrsz.: 131.

Műemléki környezet

hrsz.:127, 128, 130, 132, 164, 195, 133, 163

Pestis oszlop, Hősök tere hrsz.: 132

Műemléki környezet

hrsz.:133, 163, 164, 124, 125

A Sigray család állíttatta a Rákóczi szabadságharc után 1711-es pestis járvány áldozatainak emlékére.

Épített örökség helyi védelme

Egyedi védelem alá kerülhetnek olyan épületek, amelyek fontosak a település múltja, kultúrája megőrzése szempontjából, továbbá telkükkel és beépítésükkel együtt értéket képviselő, önmagában esetleg kevésbé értékes épületek.

Egyedi helyi védelem alatt álló épületek

Római katolikus templom, 164. hrsz.

Volt iskola, ma Kultúrház, Táncsics köz 7., 158. hrsz.

Volt kastélyszolgák számára épült lakások, ma lakóház, Táncsics köz 8., 157. hrsz.

Utcai homlokzat

Udvari homlokzat

Vallási emlékek

Pieta szobor

Krisztus a keresztfán szobor

Történelmi emlékek

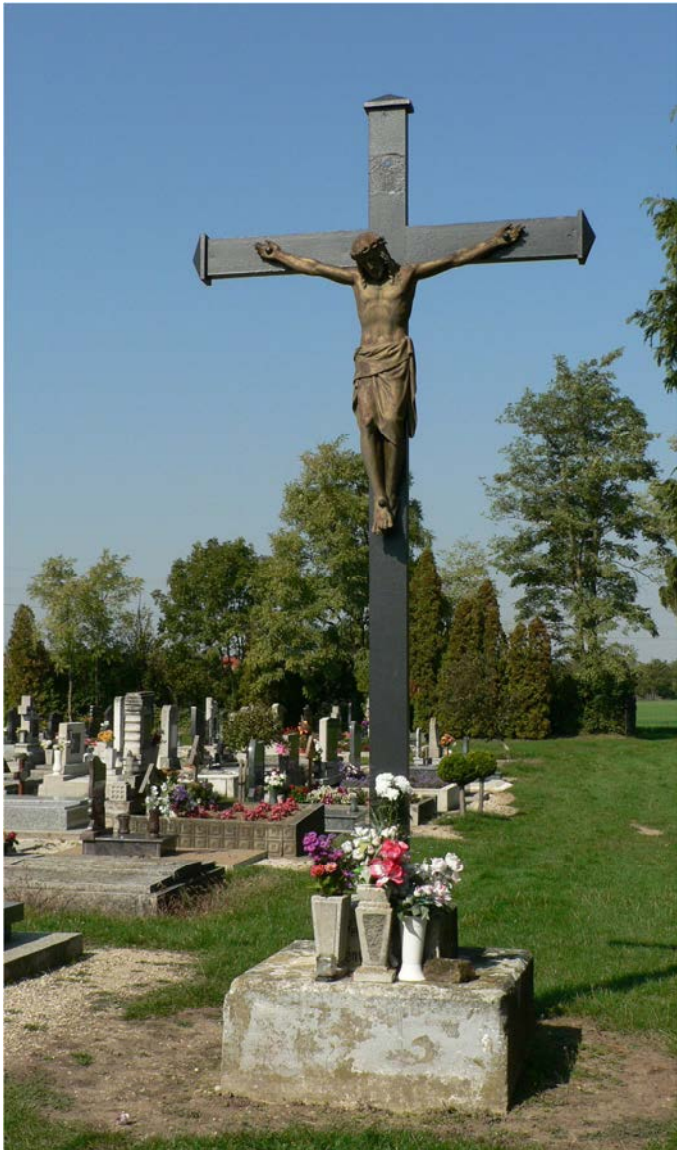

Világháború hősei emlékoszlop

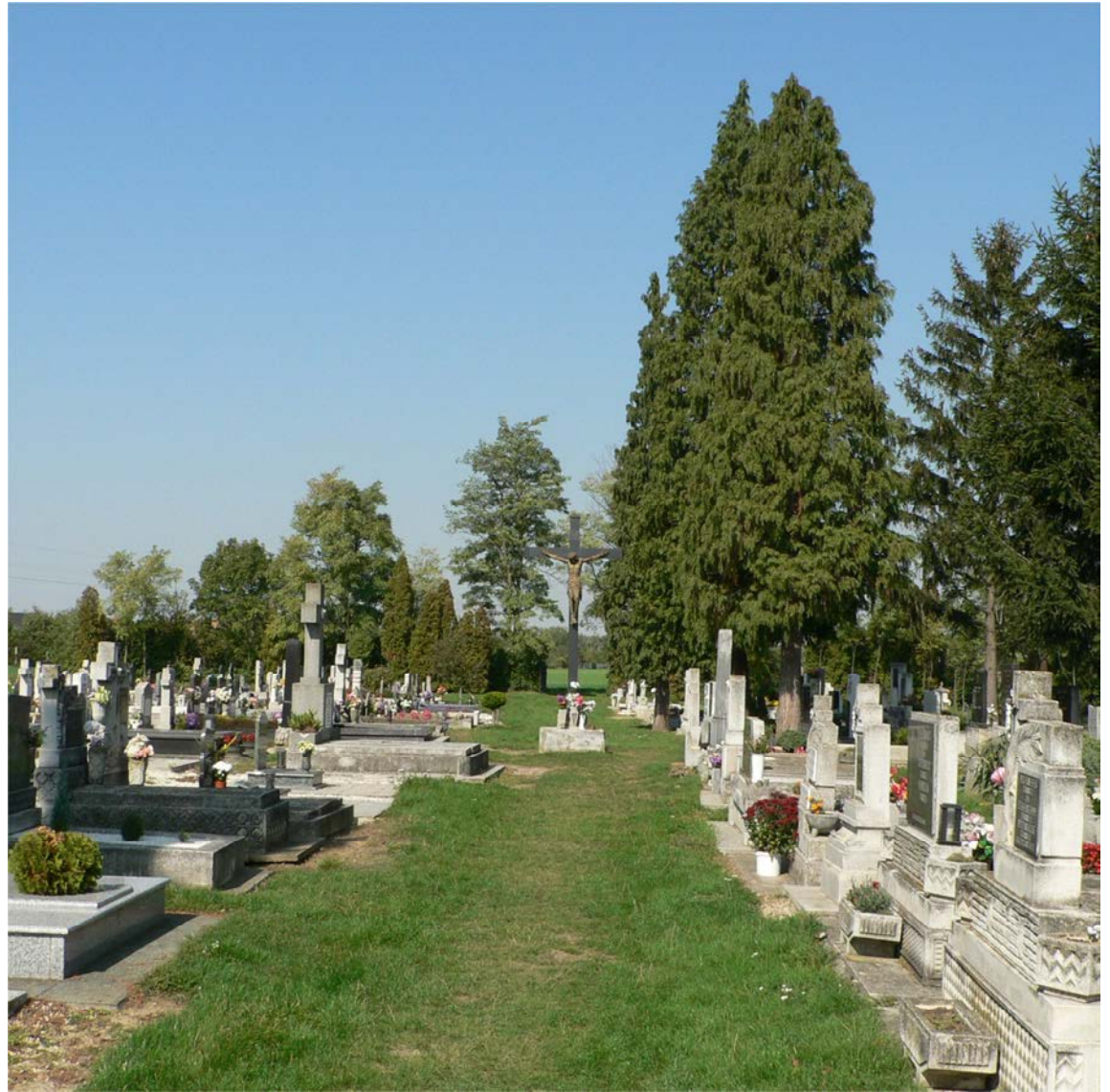
Helyi jelentőségű értékek

Mária-szobor

Temető és a temetői feszület

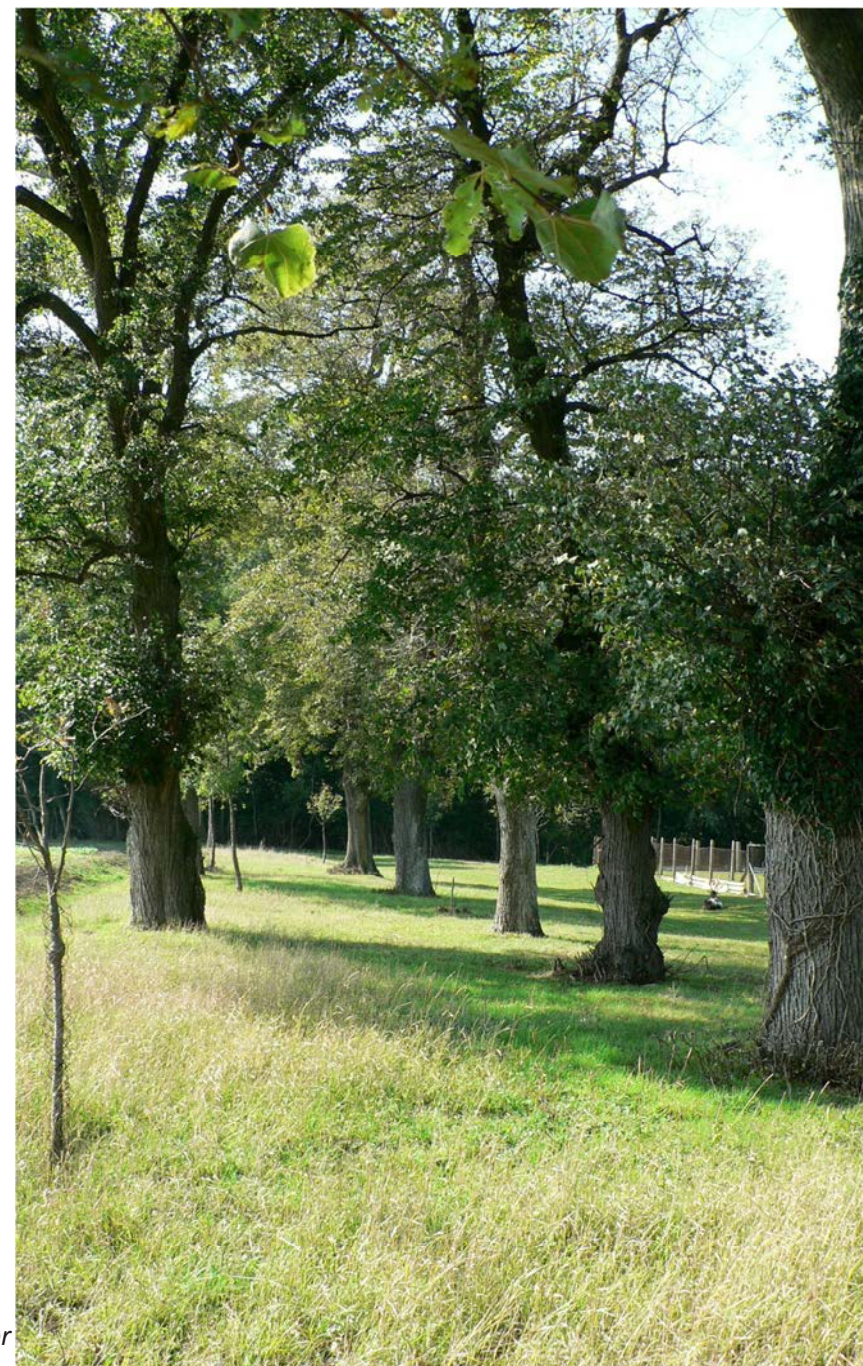

Régi kilométerkő

Gólyafészek

Hårsfasor

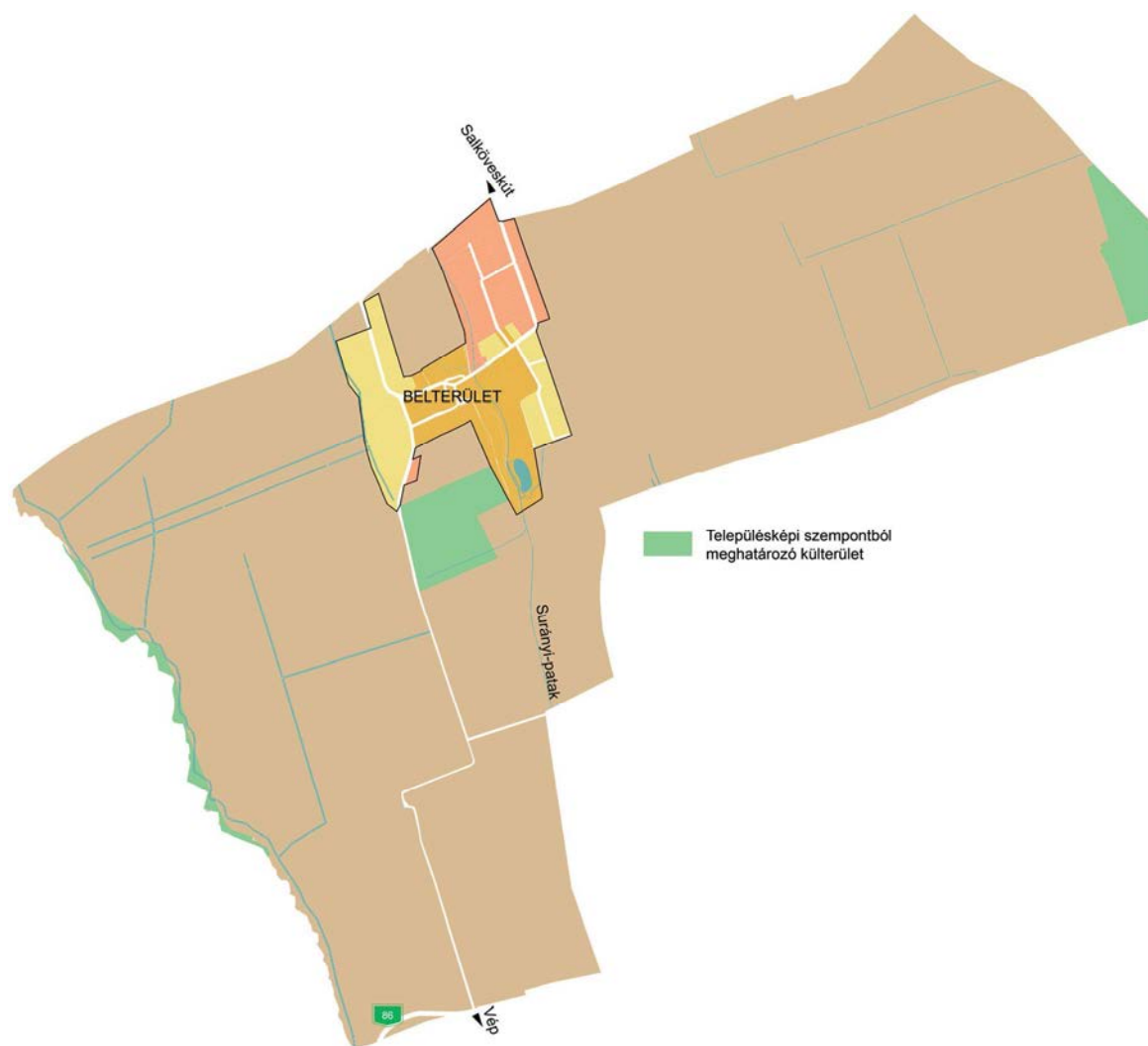
Természeti, táji értékek

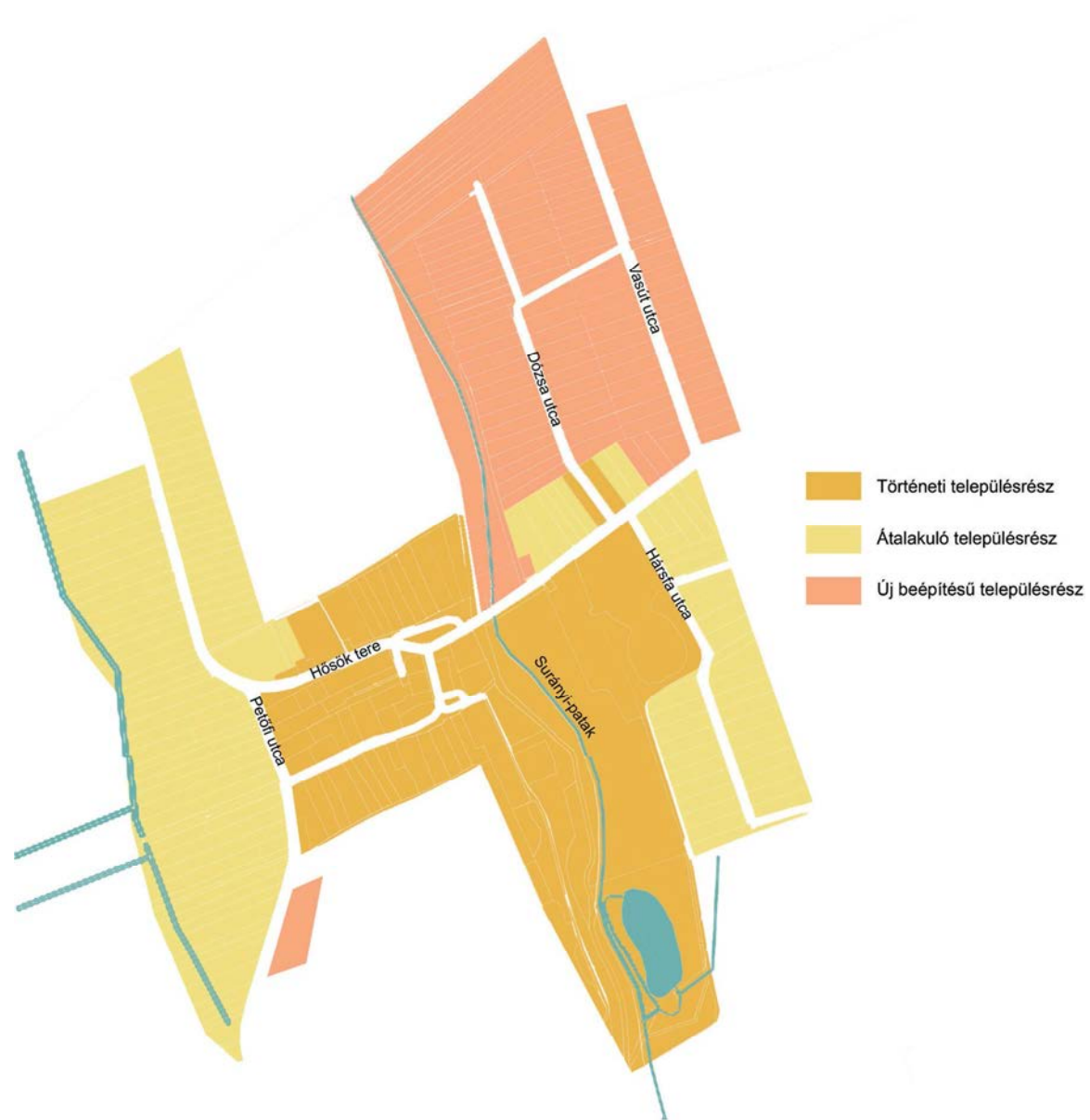
Vassurány körüli táj alföldi jellegű. A nagy, kiterjedt rónaságokat csak kis foltokban szakítják meg erdősávok, mezsgyék. Felszíni vízfolyások tekintetében gazdag településről van szó. A Surányi-patak észak-déli irányban kettészeli a községet, amelybe torkolló kisebb-nagyobb vízfolyások, csatornák, árkok rendszere behálózza a települést. Körülöttük húzódó gyepes, cserjés és fás területek üde színfoltot képeznek a homogén mezőgazdasági tájban. Az egybefüggő területekről nagy távlatokba el lehet látni. Természeti, táji értéket képeznek a szántókon, vagy azok szélén megjelenő maradvány fák, kisebb-nagyobb mezővédő sávok. A tájhoz hozzátartozik a legeltetés képe is, amikor szarvasmarhák békésen legelnek a gazdag termésű réten.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS A TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

A település belterületének jellemző szerkezete

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRESZ

A kataszteri térképen a kastély a Kossuth Lajos utca és a Petőfi Sándor utca nyugatra tartó kezdeti szakasza látszanak, a további szakaszoknak mezőgazdasági út szerepük van. Ez a községrész a történeti településmag.

A Hősök terének határozott térfala csak az északi oldalán van, a nyugati is zártabb, de töredezett, mert onnan több utca nyílik. Déli oldalán a templom körüli parkkal, a keleti a Surányi patakot kísérő gyepestel határos, amelyek a térélményt kitágítják.

Hősök tere északi házsora

A tér nyugati elkeskenyedő vége

A beépítési mód előkert nélküli oldalhatáron álló, amely egy-két helyen átvált az ellenkező oldalhatárra. A lakórész sok helyen négyzet alaprajzú, de fennmaradtak hagyományos hosszú és utcavonalon hajlított házak is. A gazdasági épületek többnyire egybeépültek a lakóépülettel, az átépítések során azonban különálló garázsokat, vagy kisebb tárolókat hoztak létre.

A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. A tetőhajlásszög $30-45^\circ$, az utcafronton teljesen lekertyolva.

A kerítések általában oszlopok közötti beton táblákból készültek, néhol fa rácskerítést alkalmaztak, ahol viszont két lakóház közel áll egymáshoz, ott csak kétszárnyú kapu van. A templom kertjét alacsony nyírott sövény veszi körül.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Ez a településkarakter a Petőfi utca észak-déli szakaszát és a Hársfa utcát jellemzi. Később beépült településrészek. A telekszerkezetet fésűs elrendezésű, a telekszélesség változó különösen a Petőfi utca déli végén Vélhetően itt kezdték meg a bépítést és haladtak észak felé, ott a telekosztás egyenletes. A Hársfa utca déli szakasza mutat hasonló képet.

Hársfa utca

Hársfa utca végén lévő fasor

A beépítési mód itt is oldalhatáron álló, széles és szabálytalan alakú telken áll szabadon állóan épület. Befoglaló formájuk általában tömörebb, négyzetesebb, vannak kockaházak is. Gazdasági épület nincs mindenhol, ahol van, egy-két kivételtől eltekintve elkülönül a lakóépülettől.

Az előkert mérete változó, többnyire 3,0 - 5,0m körüli, két esetben jóval beljebb épült a lakóház. A tetőgerinc iránya változatos. Teljes lekertyolást, sátoertőt gyakran alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°.

A kerítések oszlopok között változatos kialakítású fémrács, farács, sok helyütt lábazat nélkül. Igen gyakori a drótkerítés és a sövény.

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRESZEK

Új beépítésnek tekinthető a Dózsa György utca és a Vasút utca. Jellemző az egyenletes telekosztás, oldalhatáron álló elrendezés. A Vasút utca keleti oldala sűrű beépítésű viszonylag kis méretű telkeken. Itt a házak négyzetes alaprajzúak, melléképületek nincsenek. Az ebbe a karakterbe tartozó többi területen a telkek tágasabbak, de az épülettípus hasonló, kisebb melléképületek is vannak a főépülethez hozzáépülve, vagy vagy kissé beljebb.

A tetőforma változatos, nyereg konttyal vagy anélkül, sátoztetőt is előfordul.

Dózsa György utca

Dózsa György utca északi vége felé nézve

A Vasút utca térfala egységes egy szakaszon utcára merőleges gerincű oromfalas épületeivel.

Vasút utca

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNTTERÜLETEK

Beépítésre nem szánt területek között a legjelentősebb kiterjedésűek a külterületi mezőgazdasági, erdőművelési területek, amelyek megjelenésükkel nagyban formálják a település képét. A szántóföldek egyhangúságát feloldja a különböző növénykultúrák váltakozása, a mezsgyerendszer, illetve az erdősávok. Az agrártáj mozaikosságát növelheti a termesztett kultúrák változatossága. A vízfolyásokat hol keskenyebb, hol szélesebb galériaerdők kísérik, amelyek jellegzetes fajkészletükkel növelik a táj diverzitását.

AJÁNLÁSOK

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI MEGFORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Telepítés

Az épületeket előkertjét a kialakult állapotnak megfelelően kell meghatározni. A kialakult oldalhatáron álló beépítéshez átépítés és új épület építése esetén is alkalmazkodni kell.

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága, attól jelentősen ne térjen el.

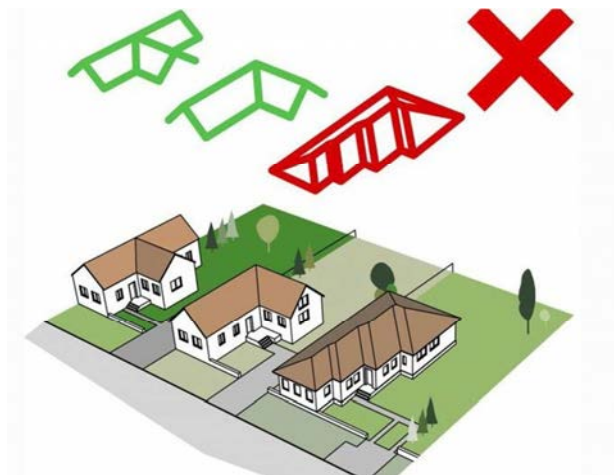

Tetőforma

A tetőgerinc utcához való viszonyát különösen a teret határoló épületek esetében ajánlott az adott térfal szakasz képének kedvező alakulását elősegítő módon meghatározni. Tetőtér beépítés esetén amennyiben térdfal építésére van szükség, annak hatását is a tér összképe szempontjából kell vizsgálni. A bevilágítást síkban fekvő tetőablakokkal kell megoldani. Új beépítéseknél a tetőhajlásszög 35-45 fok között legyen.

Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

Kerítések, térfalak

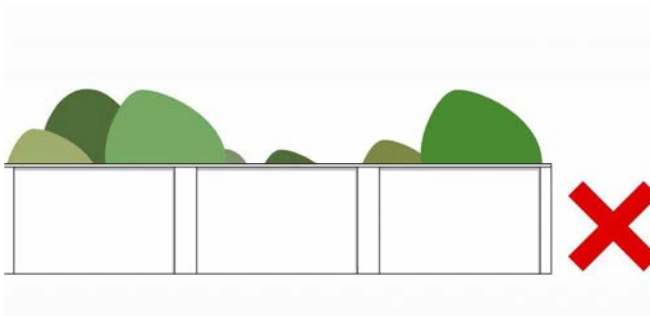
A történeti településrészekben hagyományos építőanyagokat kell alkalmazni: simított vakolat, barnára pácolt fa nyílászárók. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet. A homlokzatok erőteljes, messziről figyelemfelkeltő színezése nem ajánlott. Különösen a téren a határoló épületsor színezésének összehangolására is ügyelni kell.

A nyílászárókat a hagyományosnak megfelelően a könyöklőpárkányig kell keretezni, félmagasságban abbahagyni nem ajánlott. A lábazat az utcai fronton kőburkolatú vagy simított beton lehet.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új sima vonalú tömör, zárt nem.

Hagyományos öntött táblás betonkerítés szép eleme az utcaképnek.

KERTEK

A kert a házhoz szervesen kapcsolódik, és egyben nyit a „külvilág” felé is. Minden téren többfunkciós, hiszen átmenet a természet és az épített között, kikapcsolódásunk, pihenésünk vagy éppen kisebb-nagyobb munkálataink helyszíne, reprezentatív és intim.

A hagyományos parasztkert idilli hangulatú. Faluhelyen általánosságban a háromosztatú kertek dominálnak: díszesebb elő- és oldalkert, gazdasági udvar veteményessel és gyümölcsös. Minden tekintetben törekedni kell az egységesség képzésére és megőrzésére: színek, anyagok, virágok. A kertekben megtalálható kerek kutak, régi pajták, ólak nagy értéket jelentenek a településen. Akár ezeket is díszíthetjük kaspós virágokkal, így még inkább kiemelhetőek. Ügyeljünk a virágok igényeire is elhelyezésüknél.

Karakteres megjelenést tükröznek az idős, értékes gyümölcsfák. Próbáljuk megóvni telkünk régi, egészséges fáit. Újak telepítésénél részesítsük előnyben a környéken jellegzetes régi fajtákat: például batul alma, búzaérő körte, hosszú szilva.

ÁTALAKULÓ ÉS ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Telepítés

Az épületeket előkertjét a kialakult állapotnak megfelelően kell meghatározni. A kialakult oldalhatáron álló beépítéshez átépítés és új épület építése esetén is alkalmazkodni kell. Ugyanez ajánlott az előkert méretének megállapítására is.

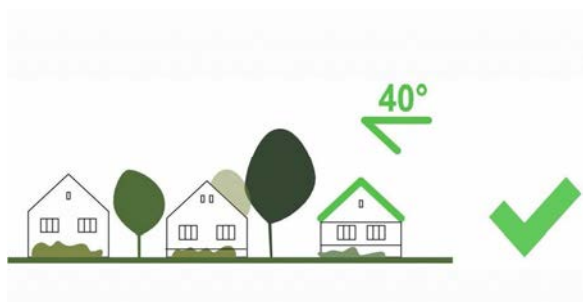
Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága, attól jelentősen ne térjen el.

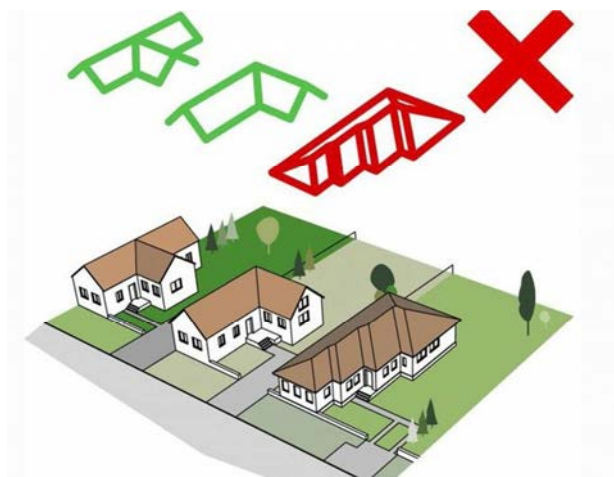

Tetőforma

A tetőgerinc irányát, oromzatos, csonkakontyos vagy teljesen lekontyolt kialakítását az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően kell megállapítani. Új beépítéseknél a tetőhajlásszög 35-45 fok között legyen.

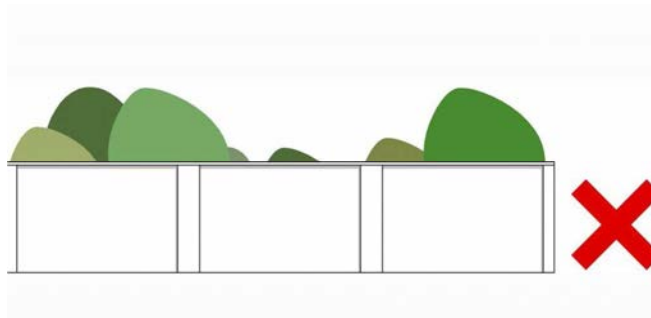

Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új sima vonalú tömör, zárt nem.

KERTEK - ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

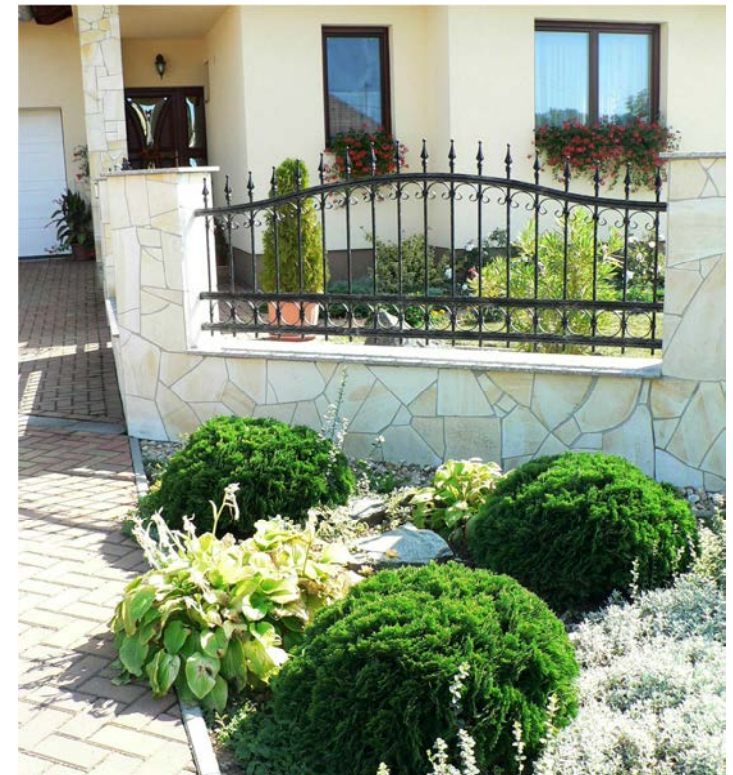
Míg a történeti településrészen a hagyományos háromosztatú kertek a jellemzők, addig az átalakuló településrészen a hagyományosak mellett már egyre több olyan kerttel lehet találkozni, ahol a díszkert funkció hangsúlyosabb, az állattartás, baromfi udvar hiányzik, kisebb a veteményes kerti rész, és gyakran hiányzik a jól elkülöníthető gyümölcsös.

A kert fontos része az intimitás és reprezentativitás közti összhang megteremtése, a lakók igényének kielégítése, miszerint inkább díszítő vagy inkább haszoncélok vezérlik kialakítását. A díszes kertrészbe bátran válasszunk évelőket, hagymásokat, egynyáriakat - bódítóan illatozó petúniát, muskátlikat, legényvirágot, nősziromot, szarkalábat - amelyeket kis cserjékkel, esetleg örökzöldekkel kiegészítve tehetünk még mutatósabbá. A megfelelő összhang megteremtésére figyeljünk a fajok választásakor, de ne féljünk a színes virágkavalkád kialakításától se. Egy szép előkert lehet kissé homogén színösszeállítású, de egyben változatos is, illetve lehet egymással harmonizáló, de mégis nagyon eltérő színű is. Egy szépen rendezett porta nem csak figyelemfelkeltő, hanem gondozójának öröm, felüdülés is, aki nem csak a munkát látja benne, hanem lelkesedéssel műveli és ápolja.

KERTEK – ÚJ TELEPÜLÉSRSZ

Új építésű házakhoz egy kicsit modernebb kert illik. Ez nem azt jelenti, hogy nem alkalmazhatunk hagyományos kerti elemeket, akár kutakat, hanem a vonalvezetés, a kialakítás, megformálás harmonikusan illeszkedjen az épülethez. Alkalmazhatunk örökzöldeket, amelyek az év minden szakában díszítenek. A modernebb kertekben megjelenhetnek már a díszfűfélék is. Ügyeljünk rá, hogy a választott növények színe passzoljon egymáshoz és a házhoz. Akkor a legszebb a kert, ha teljes az összhang. Figyeljünk arra is, hogy az egyes fajok ne nyomják el a másikat. Például, ha túl sok örökzöldet, akár tuját ültetünk, akkor az ok egy idő után nagyon sűrű, összefüggő sövényt képeznek, melyek korlátozzák a kert többi részére nyíló rálátást. Erősen növekedő, domináns fajok kiszoríthatják a gyengébbeket, ezért vigyázzunk ezek kiültetésénél.

Vassurányban egyes kertekben a gyümölcsös ültetvényekkel is találkozhatunk.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNTTERÜLET

A beépítésre nem szánt területek nagy részét a szántóföldek teszik ki. Vassurány esetében egy kis foltban jelenik meg természetvédelmi oltalom: a keleti és nyugati határszélen és belterület déli határán. A falu igazgatási területén nagyon alacsony az erdők, gyepek aránya. A patakokat kísérő vegetáció értéke ezért különösen is jelentős, hiszen ökológiai, funkcionális és vizuális szempontból is ezek teszik változatosabbá a beépítésre nem szánt területeket. A Kőszegi-hegy látványa a település szinte bármely pontjáról tekintve meghatározó jelenség.

ERDŐTERÜLET

A meglévő erdőterületek más művelési ágba (pl. gyepek, szántók) történő átváltása nem javasolt. Új erdőterületek kijelölésekor figyelembe kell venni az adott termőhely jellemzőit, értékét, mert bár előnyös a minél több fával borított terület, de a magas vagy jó minőségű termőföldekre nem szükséges erdőt telepíteni.

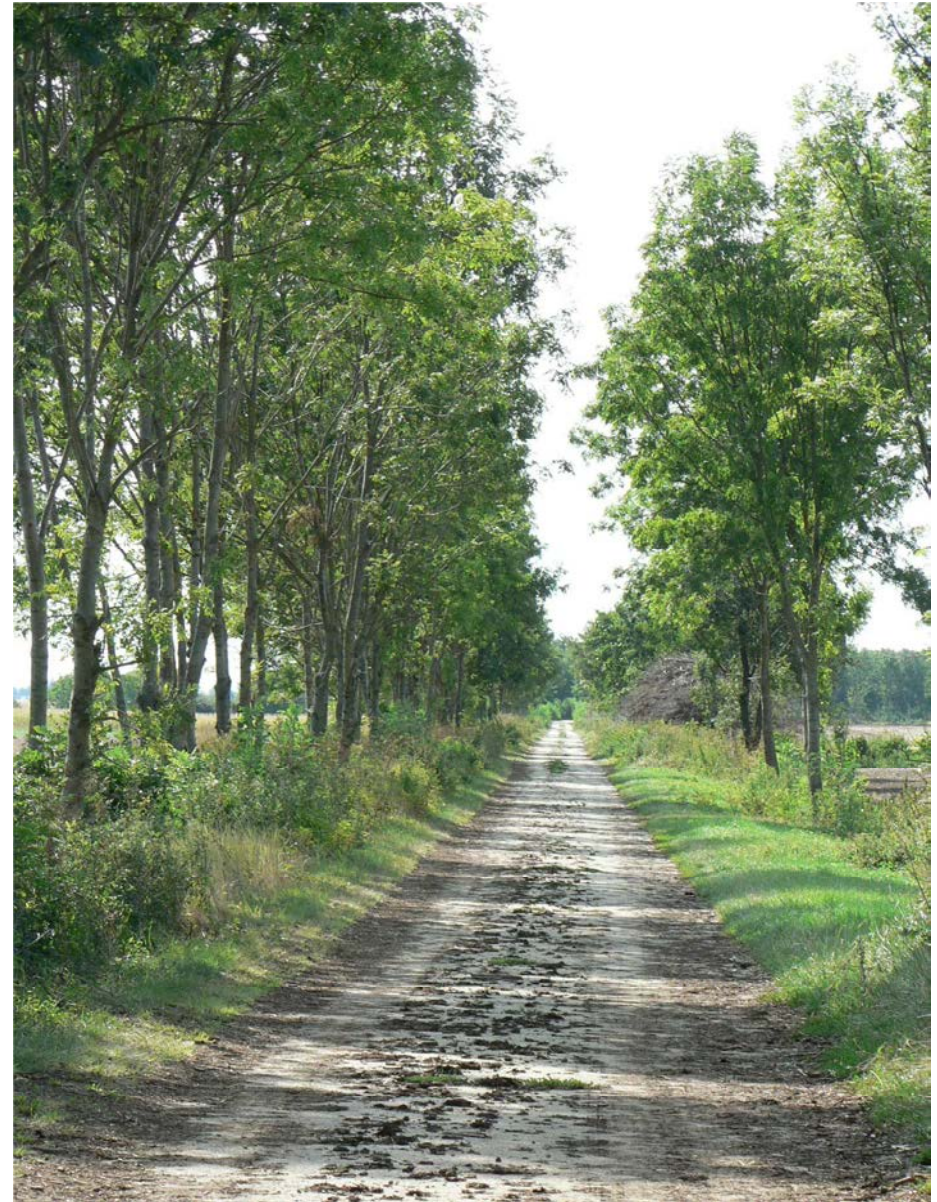
Ökológiai és településképi szempontból is cél legyen az erdők változatos fajkészletének fenntartása, biztosítása, szükség esetén elősegítése. A diverz, többszintes növényállomány stabilabb életközösség, mint a gyakran egykorú, szinte teljesen azonos fajokból álló. Kiemelten kell kezelni a honosság kérdését. Törekedni kell a területen őshonos fajok, fajták alkalmazására, hiszen ezen növények azok, amelyek a térségben leginkább otthon érzik magukat, alkalmazkodtak a hely klimatikus viszonyaihoz, jól tűrik az időjárási szélsőségeket. Napjainkban sajnos egyre nagyobb gondot okoznak az inváziós, sok esetben egyben idegenhonos fás- és lágyszárú fajok, amelyek egyre nagyobb teret hódítanak. Ezek visszaszorítására nagy figyelmet kell fordítani: megfelelő kezeléssel, fenntartással - védett környezetben lehetőség szerint biológiai módszerek alkalmazásával - időben meg lehet fékezni ezen fajok nagy mértékű terjeszkedését.

KÜLTERÜLETI FASOROK, MEZŐVÉDŐ SÁVOK, MEZSGYÉK

Településképi szempontból meghatározó képet adnak a karakteres fasorok. Visszaidézük, hiszen tükrözik az egykori tájszerkezet, úthálózat fő elemeit. Ökológiai szempontból pedig mikroélelőhelyként - búvó-, táplálkozó-, fészkelőhely - funkcionálnak a különféle állatfajok számára. Az utak fásításánál figyelembe kell venni, hogy milyen jellegű közlekedési felületről van szó. Egy forgalmasabb út esetében be kell tartani a közlekedésbiztonsági szempontokat, miközben a megfelelő árnyékolás, díszítés elveit is körültekintően alkalmazzuk. A földutak mentén kicsit nagyobb a szabadság. Egy viszont mindkét esetben közös: az erdőkhöz hasonlóan a fasorok, mezővédő sávok esetében is törekedni kell az őshonos fajok, fajták választására. Kerülni kell az invazív fajok telepítését.

A mezsgyék nem csupán fásszárúakból állnak. Gazdag gyepes aljnövényzet gondoskodik a talaj megfelelő takarásáról. Minden fásítás, mezővédő sáv kedvező mikroökológiát jelent a művelésre nézve is, hiszen felfogják a károsító szeleket, megvédik a veteményt az esetlegesen beérkező szennyeződésektől és szűkebb környezetben javítják a klimatikus viszonyokat (hőkiegyenlítés, kedvező páratartalom).

GYEPTERÜLETEK (KASZÁLÓ, LEGELŐ, RÉT)

A gyepterületek is különösen értékes, megőrzendő elemei a külterületnek. Ökológiai kiegyenlítő funkcióval rendelkeznek ezek is. Fenntartásuk során mérlegelni kell a rendelkezésre álló lehetőségeket, gazdasági viszonyokat. A legeltetéssel kezelt gyepek nagyon környezetkímélő módúak lehetnek. Az állatok segítenek a gyepek trágyázásában, a nemkívánatos fászszerűak visszaszorításában. Azonban ügyelni kell a mértékletességre, nem szabad túllelgtetni a területeket, mert akkor ellentétes irányba is fordulhat a kedvező állapot: a letarolt, lepusztított felszínek kopárokká válhatnak, melyek nem megfelelő vízháztartási viszonyok mellett kiszáradnak, és megindul az erózió folyamata. Ennek elkerülésére a lehető legnagyobb mértékben törekedni kell.

A gyepterületeken hagyományos technológiával szabad gazdálkodni, évente legalább egyszeri kaszálását el kell végezni. A kaszálás és a legeltetés időpontjait a természetvédelem érdekeinek megfelelően kell meghatározni. Meg kell akadályozni a spontán beerdősülést. A gyepterületek nagy része védettség alá tartozik, ezért inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Egy település életében kiemelten fontos a közparkok, közkertek, közhasználatú zöldfelületek szerepe. Falun többféle lehetőség adódik a szabadban való időtöltésre, hiszen erre megfelelő alapot nyújt a kert, a közeli erdők, patakok, mégis szükség van a közösségi terekre, amelyek egy része lehetőleg minél „zöldebb” legyen. Vassurány legjelentősebb zöldterülete a festői megjelenésű kastélypark. Hangulatos sétányokkal feltárt, játszótérnek, sportpályának, pihenőtereknek ad helyet, és egy szép halastó is megbúvik benne. A templom mellett elhelyezkedő park megfelelő kikapcsolódási alapot kínál az ide látogatóknak, gyönyörű növénykínálatával, koros faegyedeivel jelentős zöldfelületként jelenik meg a belterületen.

Tó a kastélyparkban

Játszótér a kastélyparkban

Sportpálya a kastélyparkban

Biztosítani kell kisebb-nagyobb burkolt pihenőtereket is. A terület jellegének megfelelően válasszunk burkolattípust, például ha egy kiemelt, jellegzetes építmény környezetéről van szó, akkor alkalmazhatunk térkövet, „nemesebb” burkolóanyagokat. A színek, anyagválasztás terén legyen harmónia, akár a berendezési tárgyairól - hulladékgyűjtők, padok, hirdetőtáblák -, akár az épületek és ezen tárgyairól, valamint a burkolatok összhangjáról beszélünk.

Templom előtti központi tér

Fás liget a Hősök tere utcában - potenciális zöldterület

Utcák, terek kialakításánál elsődleges szempont az egységes, karakteres utcakép megalkotása. Ennek elérése érdekében igazodjunk a már kialakult arányokhoz. Széles utcakeresztmetszet esetén törekedjünk a minél „zöldebb” kép megteremtésére. A burkolt úttest és járda között igazi felüdülést jelent egy kiterjedt zöldsáv jelenléte. Itt alkalmazhatunk kisebb cserjéket, évelőket, amelyekkel színesíthetjük a látványt. A szűk keresztmetszetű utcákban mindezek elhelyezésére nincs lehetőség, de egy-egy magányosan álló fa - akár a múltból visszamaradt jelölőfák - és a vízelvezető árkok gyepesítése is már-már megoldást jelenthet.

Sorfák alkalmazása során több tényezőt is figyelembe kell vennünk. Egyrészt fontos ismerni a terület jellegét, tulajdonságait, illetve az ültetendő fafaj igényeit: mennyire tűri a szárazságot, érzékeny-e betegségekre, kórokozókra, vannak-e különleges igényei? A megfelelő növények kiválasztásánál és alkalmazásánál figyelni kell a közlekedésbiztonsági szempontokra, a légvezetékekre, a földben lévő közművezetékekre, valamint szem előtt kell tartani a szükséges utcai úrszelvényt. Ez utóbbi főként szűk utcák esetében lényeges. Az egyes utcákban nem csupán dísnövényekből alkothatunk fasorokat, jellegzetes gyümölcsfákból is lehet igényes közterületi kiültetést létrehozni, hiszen minden évszakban más-más képet nyújtanak, virágukkal, lombjukkal, termésükkel, eltérő habitusukkal is díszítenek. Ebben az esetben viszont törekedjünk a fenntartási problémák elkerülésére: ne a legforgalmasabb utcákba telepítsük a sok-sok termést hozó fajokat. A növények kiválasztásánál szempont legyen az ellenállóság kérdése is, hogy az egyes betegségek, kártevők ne okozzanak a fák életében meghatározó károkat. Hasonlóan kertjeinkhez, az utcára is a környéken jellegzetes fajok, tájfajták közül válogassunk. Az utcafásításoknál azonban kerüljük az örökzöld fenyők túlzott használatát, amitől az utca képe túlzottan ünnepélyes, kissé komor hangulatúvá válhat.

FÉNYSZENNYEZÉS

Napjaink egyre fokozódó jelensége a fényszennyezés, a túlzott ki- és megvilágítás. Az alapvető biztonsági szempontok és a funkcionális szerepkör kielégítése, betöltése mellett egyre hangsúlyosabb az esztétikai élmények képzése is. Ennek során egyre több és több, minél inkább erős fényerejű fényforrásokat alkalmazunk olyan helyeken is, ahol feltétlen szükség nincs rá. A fényszennyezés elsősorban az élővilágot érinti kedvezőtlenül: megzavarja az egyes éjszakai állatok természetes életmódját. Természetesen nem szabad elfeledkeznünk a csillagos égboltról sem, mely túlzott kivilágítás esetén nem élvezhető. Gondoljunk csak nagyvárosainkra, kisvárosaink főként sűrűn beépített részeire, ahol az erős éjszakai fény miatt nem csodálhatjuk az égboltot. Vidéken, faluhelyen mennyivel könnyebb a helyzet, hiszen ott gyéresebb beépítéssel, közvilágítással, kevesebb üzlettel arányosan kisebb az éjjeli pluszfény jelenléte. Mindez viszont csak akkor érvényesül, ha megtartjuk a javasolt előírásokat, hiszen a vidéki települések is könnyen átalakulhatnak a városokat jellemző negatív irányba, melynek megelőzése a mi feladatunk.

Kerüljük el az 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmazó hideg, fehér fényű világítást. Ügyeljünk arra is, hogy a világítótestek mindig az aktuálisan megvilágítandó elemre, elemekre irányítsák a fényt, "ne szórják" feleslegesen más irányba. Az utcákat lehetőségeinkhez mérten egyenletesen világítsuk meg, viszonylag kicsi intenzitással. Érdekes a kültéri világítást a használat idejéhez igazítani. Ennek értelmében azon órákban, mikor nagyon kevés, vagy akár elenyésző a használat, sokkal kevesebb fényre van szükség. A fénykibocsátás csökkentésével jelentős megtakarítások érhetők el.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK (AJTÓK, ABLAKOK, TORNÁCOK, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK, HOMLOKZATKÉPZÉS) KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEKKIALAKÍTÁSA

JÓ PÉLDÁK - ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Szépen felújított régi házak

Régi ház

és ablaka

Egyszerűen szerkesztett szép színű arányos utcai homlokzat

Egyszerűen szerkesztett szép színű arányos utcai homlokzat

Egyszerűen szerkesztett szép színű arányos utcai homlokzat

Bejárati ajtó

JÓ PÉLDÁK - KERÍTÉSEK

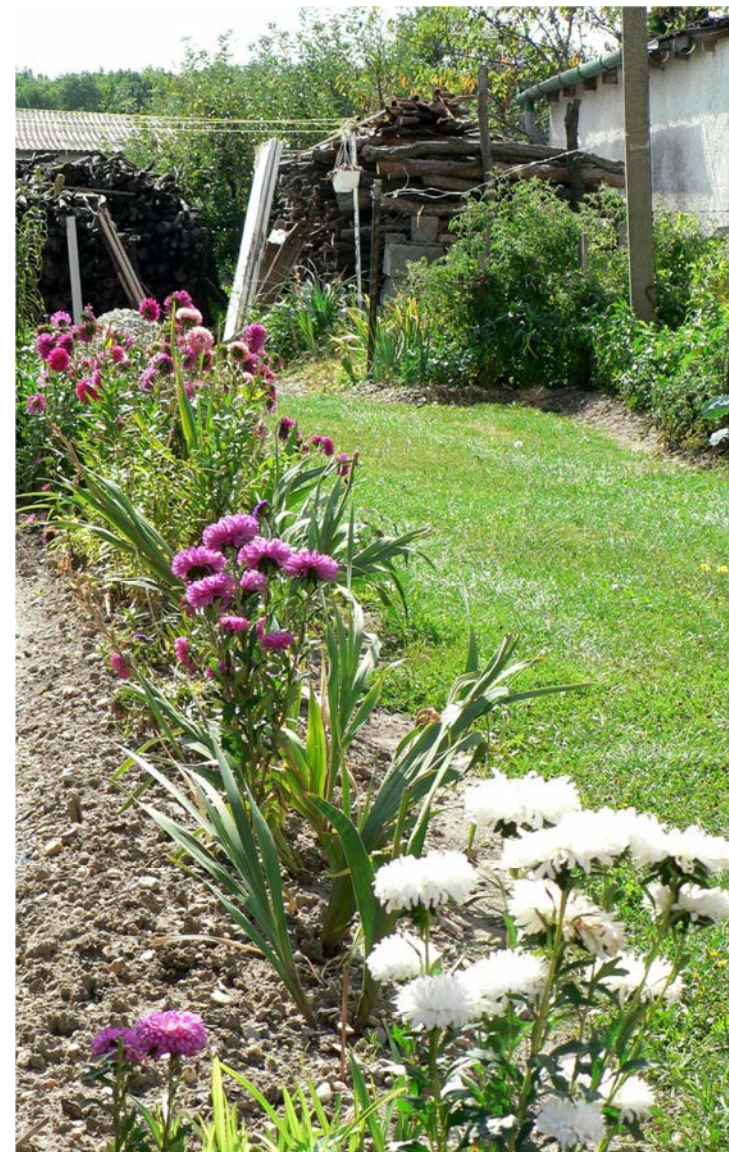

JÓ PÉLDÁK - KÖZTERÜLETI ANYAGHASZNÁLAT

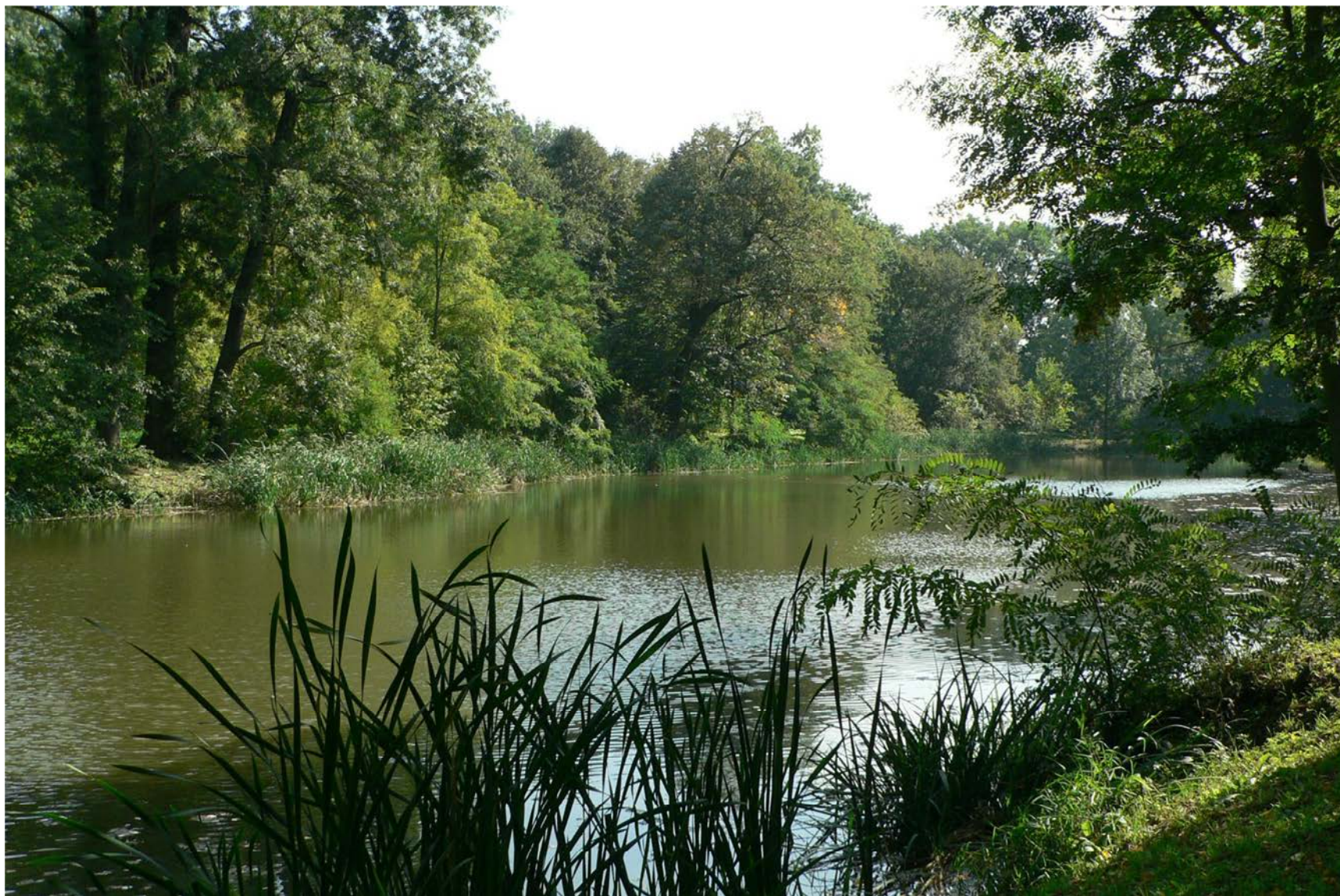

JÓ PÉLDÁK - KERTEK

JÓ PÉLDÁK - KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

IMPRESSZUM

Vassurány Község Önkormányzata megbízásából

Készítette:

Godavszky Beáta

Szily Adrien

Varga Dalma

Fotó:

Godavszky Beáta, Szily Adrien

Vassurány, 2017.